

Natalia Borkowska

Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni

n.borkowska@amw.gdynia.pl

ORCID ID: 0000-0003-3965-6106

TUTORING IN EDUCATION

ABSTRACT

The purpose of this article is to present the tutoring method in modern education. In the first part of the article the author focused on explaining the basic concepts related to the topic of the work by referring to the literature of the subject.

Education is a process that undergoes constant changes due to technological and scientific progress. Important in the teacher's work are methods that develop competence, skills and talent development.

In modern education, from an early age, the importance of individual teaching is emphasized. The teacher should strive to develop the potential of his students, which should be preceded by knowing their strengths and weaknesses.

One of the methods of an individual approach to a student, which has its source in the early days of antiquity is the method of tutoring, which shows how important is the relationship between an educator / teacher and a foster child / student. The work shows the importance of the tutoring method in education.

Keywords:

tutoring, education, method, tutor, tutor meetings, student, academic tutoring, development tutoring, peer tutoring, development, talent, self-development.

Wprowadzenie

Kształcenie dzieci, a później młodzieży ma na celu przygotowanie ich do świadomego życia we współczesnym świecie. Zabiegi edukacyjne prowadzą do zrozumienia rzeczywistości, umiejętności wykorzystania osiągnięć oraz wynalazków cywilizacji. Nauczyciele jednak muszą pamiętać, że postęp technologiczny, naukowy ciągle ulega ewaluacji. Dzieci oraz młodzież powinni być przygotowani do dorosłości, aby mogli wprowadzać zmiany

i w sposób „nowy”, twórczy kształtować naukę, technikę i kulturę. W szerokim znaczeniu owocem działalności twórczej dziecka mogą być oryginalne wytwory czy też rozwiązywanie problemu naukowego¹.

Wincenty Okoń *edukację* (łac. *educatio* – wychowanie) definiuje jako „ogół procesów, których celem jest zmienianie ludzi, przede wszystkim dzieci i młodzieży – stosownie do panujących w danym społeczeństwie ideałów i celów wychowawczych”². *Edukacja* jest to ogół procesów oświatowo-wychowawczych, które obejmują: kształcenie, wychowanie oraz oświatę³.

Zdaniem Zbigniewa Kwiecińskiego *edukacja* jest to ogół wpływów na grupy lub jednostki ludzkie, aby w „najwyższym stopniu stały się one świadomymi i twórczymi członkami wspólnoty społecznej, kulturowej i narodowej oraz były zdolne do aktywnej samorealizacji własnej tożsamości i własnego JA poprzez podejmowanie zadań ponadosobistych [...]”⁴. Edukacja aktywnie wpływa na rozwój potencjału, kompetencji, umiejętności oraz twórczości ucznia⁵.

Edukacja poprzez wychowanie oraz proces kształcenia, ma za zadanie wprowadzić człowieka w „wartościowe życie”, zgodne z panującymi wzorcami, normami w społeczeństwie. Jest to celowe działanie ukazania istotnych wartości w danym środowisku⁶.

Edukacja [łac. *educare* – ‘wychowywać’, ‘kształcić’) jest to „ogół oddziaływań międzygeneracyjnych służących formowaniu całokształtu zdolności życiowych człowieka (fiz., poznawczych, estetycznych, moralnych i rel. itd.) czyniących z niego istotę dojrzałą, świadomie realizującą się, „zadomowioną” w danej kulturze, zdolną do konstruktywnej krytyki i refleksyjnej afirmacji”⁷. Edukacja obejmuje wychowanie oraz kształcenie, jest dialogiem między dwiema stronami, które ze sobą współpracują. Nauczyciel oraz wychowanek w ten sposób uczą się wzajemnie od siebie, korzystając z posiadanej wiedzy. Są to działania, formułujące zdolności życiowe człowieka.

¹ W. Okoń, *Nowy Słownik Pedagogiczny PWN*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2001, s. 85.

² W. Okoń, *Słownik Pedagogiczny PWN*, Warszawa 1987, s. 66.

³ Ibidem, s. 66.

⁴ Z. Kwieciński, *Edukacja jako wartość odzyskiwana wspólnie*, *Edukacja* 1991, nr 1, s. 89.

⁵ Ibidem, s. 89.

⁶ *Ilustrowana Encyklopedia Powszechna*, Zielona Sowa, Kraków 2006 r., s. 250.

⁷ B. Milerski, B. Śliwerski, *PWN Leksykon, Pedagogika*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 54.

Edukacji nie tworzy się poprzez transmisyjne przekazywanie informacji, ale przez ogół wielowymiarowych działań i procesów biorących udział w kształceniu oraz wychowaniu jednostek lub grup społecznych⁸. Najbardziej ogólnym celem edukacji jest odnowa życia człowieka, tworząc go istotą dojrzałą podejmującą świadome decyzje, wyzwalająca w nim krytyczne myślenie.

Powyższe definicje sprowadzają się do tego, że system edukacji ma wpływ na los dzieci oraz młodzieży, ponieważ edukacja obejmuje wiele procesów i działań przyczyniających się do wychowania osoby oraz odnalezienia się jej we współczesnym świecie postępujących technologii. Poprzez naukę, zdobywanie wiedzy, rozwijanie kompetencji i umiejętności człowiek może kształtować swoją osobowość oraz talenty. Edukacja umożliwia rozwój człowieka i rozwija jego potencjał pod różnymi względami.

System edukacji powinien odkrywać i kształtować talenty młodych ludzi, nie zawsze potencjał dziecka jest zauważany w edukacji masowej. Dzieci posiadają uzdolnienia, które od najmłodszych lat trzeba odkrywać, ponieważ jak pisze Agnieszka Hłobił „są jak diament, którego obróbka wymaga cierpliwości i mistrzowskich rąk”⁹.

Metoda nauczania jest to „systematycznie stosowany sposób pracy nauczyciela z uczniami, umożliwiający osiągnięcie celów kształcenia [...]”¹⁰. Metody są to świadome działania, mające zrealizować zamierzone cele względem osobowości ucznia. Metody kształcenia biorąc pod uwagę typologię W. Okonia dzielimy na: metody asymilacji wiedzy, metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy, metody waloryzacyjne, metody praktyczne. Do metod nauczania zalicza się np. wykład, opis, opowiadanie, ale także zajęcia praktyczne¹¹. Jedną z metod, która pomaga szlifować i odkrywać „diamenty” jest tutoring. Tutoring, wiąże się z kilkoma terminami z łac.: „*tutus* – pewny, bezpieczny, przezorny; *tueri* – doglądać, bronić się, strzec, brać w opiekę; *tutela* – opieka i *tutor* – opiekun. Na płaszczyźnie pedagogicznej *tutoring* definiuje się jako „pomoc udzielaną uczniom w sposób interaktywny, celowy i systematyczny przez ludzi niebędących profesjonalnymi nauczycielami”¹².

⁸ Ibidem, s. 54-55.

⁹ A. Hłobił, *Działalność szkoły we wspomaganiu rozwoju ucznia zdolnego*, Impuls, Kraków 2010, s. 11.

¹⁰ W. Okoń, *Słownik Pedagogiczny PWN*, Warszawa 1987, s. 175.

¹¹ Ibidem, s. 175.

¹² M. Sławińska, *Tutoring rówieśniczy w edukacji, czyli jak uczniowie uczą się od siebie wzajemnie i co z tego wynika*. „Forum Oświatowe” 2015, 27(2), s. 44.

Tutoring jest metodą nauczania opartą na indywidualnym toku nauczania. Pomimo, że jest procesem długofalowym nastawionym na rozwój podopiecznego w zakresie wiedzy, umiejętności i postaw daje satysfakcję tutorowi jak i podopiecznemu. Poprzez spotkania tutorskie osiągamy zamierzone cele już na początku swojej pracy, która przebiega w atmosferze wspólnej wymiany zdań, szacunku oraz wzajemnych uwag.

We współczesnej edukacji od najmłodszych lat podkreśla się rozwój dzieci oraz znaczenie indywidualnego podejścia. Rolą nauczyciela jest dążenie do rozwoju talentów swoich podopiecznych, a powinno być to poprzedzone znajomością ich mocnych i słabych stron.

Metoda tutoringowa umożliwia traktowanie ucznia jako jednostki, która posiada własną osobowość oraz pasje. W edukacji masowej często priorytetem jest realizacja podstawy programowej (podręcznik), a nie zdobywanie wiedzy użytecznej w życiu codziennym. Rzeczywistość edukacji masowej ukazuje, że zadaniem ucznia jest przyswajanie wiedzy oraz odtwórczy jego charakter. Metoda tutoringowa, może przywrócić indywidualne podejście do ucznia ze względu na swój osobowy charakter.

Rys historyczny tutoringowa

Tutoring jest metodą znaną już od początków czasów starożytności¹³. Jak zaznaczają Bogusław Milerski oraz Bogusław Śliwerski opierał się na relacji mistrz – uczeń. Mistrzem można nazwać Sokratesa, który ironicznie wytykał niewiedzę oraz próżniaczy styl życia Ateńczykom¹⁴. Jednak wraz z uczniami wypracował autorytet, wspólny cel, zaufanie i szacunek. Później Sokratesa uznano za jednego z twórców krytycznego myślenia. Poszukiwał on wspólnych zalet moralnych prowadząc dialogi z ludzkością. Kolejnym źródłem tutoringowa są Platon i Arystoteles, którzy głosili, że wartości moralne mają ogromny wpływ na jakość życia istoty ludzkiej przez rozwój zdolności oraz osiągnięcie ambitnie postawionych celów. Ważnym aspektem było życie dla innych i przekazywanie wiedzy¹⁵. Już wtedy akcentowano rozwój talentów, mocnych stron, krytycznego, twórczego myślenia uczniów. W dzisiejszych czasach¹⁶, jak pisze Dorota Klus-Stańska „Typowe dla MEN staje się ignorowanie cech rozwojowych dzieci oraz tworzenie dokumentów nie-

¹³ B. Milerski, B. Śliwerski, op. cit., s. 54.

¹⁴ Ibidem, s. 54.

¹⁵ Ibidem, s. 54.

¹⁶ D. Klus-Stańska, *Dezintegracja tożsamości i wiedzy jako proces i efekt edukacji wczesnoszkolnej*, [w:] (red.) D. Klus-Stańska, *(Anty)edukacja wczesnoszkolna*, s. 26.

spójnych i nieprofesjonalnych”¹⁷. MEN wytycza standardy umiejętności dzieci na danym poziomie edukacyjnym¹⁸. Tutoring jest to metoda polegająca na spersonalizowanym i indywidualnym podejściu, opierająca się na bezpośrednim spotkaniu z podopiecznym. Wykorzystywana jest w pracy z uczniem zdolnym, utalentowanym, a także o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Tutoring kojarzony jest z krajami anglosaskimi, ponieważ tam ma swoje korzenie. Dwie uczelnie wyższe wyróżniające się indywidualnym podejściem do studenta: Uniwersytet Oksfordzki (XII w.) oraz Uniwersytet Cambridge (XIII w.) zapoczątkowały rozwój tutoring. Tamtejsze kolegia pełniły funkcję dzisiejszych akademików, były one zamieszkiwane przez kadrę dydaktyczną i studentów. Bursy z czasem przekształciły się w ośrodki nauczania, które prowadziły rekrutację na studia. Kadra dydaktyczna zapewniała pomoc w nauce studentom, powstało zaplecze socjalne, było to możliwe przy ścisłej współpracy obu stron. Już w okresie średniowiecza i renesansu nauczyciel/tutor wdrażał nowych studentów w funkcjonowanie kolegiów, był ich merytorycznym wsparciem. Tutor przekazywał wiedzę studentom, którzy samoistnie angażowali się w poszerzanie wiedzy własnej, jak i zdobywali doświadczenie w uczeniu innych¹⁹.

Wincenty Okoń wskazuje, że to już wtedy tutoring dominował nad kształceniem ogólnym. Tutor, pełnił funkcję „wychowawcy paruosobowej grupy uczniów lub studentów w anglosaskich kolegiach i uniwersytetach [...]”²⁰, nadzorował tok studiów oraz obserwował zachowania podopiecznych w szkole i poza nią²¹.

Należy tutaj wspomnieć, że Uniwersytet Oksfordzki oraz Uniwersytet Cambridge są najwyżej notowanymi w zestawieniach dotyczących najlepszych uczelni świata²². Warto się zastanowić: Czy to właśnie metoda tutoring się do tego przyczyniła? Czy w edukacji na każdym szczeblu zauważalna jest metoda tutoring? Samo słowo *tutoring* w tłumaczeniu z języka angielskiego oznacza korepetycje, czyli indywidualne lekcje z uczniem. Rzeczą wspólną dla tutoring i korepetycji są spotkania

¹⁷ Ibidem, s. 26.

¹⁸ Ibidem, s. 26.

¹⁹ A. Fijałkowski, *Z dziejów myślenia o tutoring – krótki zarys historii indywidualnego kształcenia i wychowania*, Kwartalnik Pedagogiczny nr 2 (212), 2009, s. 10-11.

²⁰ W. Okoń, op. cit., s. 324.

²¹ Ibidem, s. 324.

²² Najlepsze uczelnie świata według rankingów: organizacji *Times Higher Education*, *World University Rankings*, *Ranking szanghajski*, www.timeshighereducation.com, [dostęp: 15.02.2019].

nauczyciela z podopiecznym. Korepetycje są metodą indywidualnego nauczania przedmiotu, danego materiału, a natomiast tutoring jest metodą rozwoju poznawczego oraz osobistego, metodą rozkwitu, przekształcania swoich talentów w mocne strony. Indywidualne lekcje w polskiej edukacji najczęściej odbywają się po zajęciach szkolnych i są prowadzone przez osoby posiadające wiedzę w danej dziedzinie. Korepetycji najczęściej udziela się przed ważnym egzaminem, pracą pisemną czy z nauki języka obcego.

Rodzaje i cele tutoringu

Tutoring jest procesem długofalowym nastawionym na rozwój podopiecznego w zakresie wiedzy, umiejętności oraz postaw. Najważniejszym aspektem tutoringu są indywidualne spotkania mające na celu pracę w atmosferze „dialogu, szacunku i wzajemnej uwagi”²³. Tutor pomaga odnaleźć podopiecznemu istotę drogi podążania za wiedzą, tożsamością oraz wielopłaszczyznowym rozwojem. Tutoring dzieli się na dwa obszary rozwoju podopiecznego: naukowy oraz osobisty. Uzupełniają się one wzajemnie poprzez indywidualne, inspirujące rzetelne spotkania z tutorem. Miejsce oraz czas spotkania dostosowane są do możliwości podopiecznego i tutora. Tutor dostosowując się do potrzeb ucznia, zauważa jego postępy w zdobywaniu wiedzy, kształtowaniu rozwoju osobistego, cech charakteru, a także wiary w siebie²⁴.

Tutor musi posiadać doświadczenie, wiedzę oraz odpowiednie kompetencje do pracy zindywidualizowanej. Wynika to z pism starożytnych, gdzie zostały wprowadzone zadania oraz funkcje tutora. W starożytnym Rzymie praktykę wychowawczą poprzez tutoring stosowano wobec synów rodzin królewskich oraz rycerskich²⁵. Indywidualny tok nauczania polegał na zadbaniu poziomu posiadanej wiedzy, umiejętności, a także wychowania już w wieku wczesnoszkolnym. W wieku siedmiu lat tutor otrzymywał podopiecznego i opiekę sprawował nad nim do okresu dojrzałości. Zadanie tutora było ukierunkowane na naukę czytania i pisanie w języku łacińskim, pozyskanie podstawowej wiedzy z retoryki, gramatyki, logiki, nauczania podstaw z zakresu zadań matematycznych.

²³ M. Budzyński, P. Czekierda, J. Traczyński, Z. Zalewski, A. Zembrzuska, *Wprowadzenie od redaktorów*, [w:] *Tutoring metoda zarządzania talentami, z praktyki tutoringu akademickiego*, (red.) M. Budzyńskiego, P. Czekierdy, J. Traczyńskiego, Z. Zalewskiego, A. Zembrzuskiej, Towarzystwo Edukacji Otwartej, Wrocław 2009, s. 5.

²⁴ Ibidem, s. 5.

²⁵ A. Fijałkowski, op. cit., s. 19-20.

Indywidualnie kształcono tylko rodziny zamożne: arystokracje, rodziny władców oraz bogate mieszczaństwo. Tytuł „Magistra” mogli posiadać tylko wybrani, którzy byli wzorem do naśladowania i posiadali odpowiednią wiedzę oraz umiejętność podejmowania współpracy oraz prowadzenia rozmów²⁶.

We współczesnej edukacji od najmłodszych lat rodzice oraz nauczyciele podkreślają rozwój dzieci. Bardzo duże znaczenie we wczesnej edukacji ma indywidualne podejście do dziecka oraz wspomaganie jego talentów. Dziecko powinno posiadać zdolności do odnalezienia się w świecie nowych technologii oraz wynalazków. Powinno współdziałać ze społeczeństwem oraz być jego integralną częścią. Konieczne jest stwarzanie odpowiednich warunków do kształcenia uczniów z indywidualnymi potrzebami w tym ucznia zdolnego²⁷. Nasuwają się kolejne pytania: czy w edukacji kadra pedagogiczna jest przygotowana na nauczanie uczniów zdolnych? W jaki sposób odkrywa się talenty w grupach licznych?²⁸. Talent w metodzie tutoringu odgrywa ważną rolę i nie jest traktowany jako „dar boży”, ale „jako coś co posiada każdy z nas”²⁹. Aczkolwiek talenty trzeba wydobywać, ponieważ nie każda zdolność warunkuje sukces zawodowy oraz osobisty. Już w wieku wczesnoszkolnym dzieciom potrzebna jest wiedza, kompetencje oraz umiejętności³⁰.

W polskiej rzeczywistości edukacyjnej istnieje pojęcie budowania procesu tutoringu. Zajmuje on istotne miejsce obok coachingu, mentoringu i staje się coraz częściej nieświadomą praktykowaną metodą uczenia się. Szczególny nacisk położony jest na wzmacnianie wszechstronnego rozwoju i poczucia odpowiedzialności za siebie³¹.

²⁶ Ibidem, s. 20-23.

²⁷ A. Salcher, *Utalentowany uczeń i jego wrogowie*, Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, Rzeszów 2009, s. 11.

²⁸ Zgodnie z § 5, *Rozporządzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i przedszkoli*, klasy nie mogą przekraczać 25 osób.

²⁹ A. Witkowska-Tomaszewska, *Czym jest tutoring?*, [w:] *Tutoring metoda zarządzania talentami, z praktyki tutoringu akademickiego*, w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP w Warszawie, Projekt „Nowoczesny Wykładowca – tutor i coach”, Warszawa 2011, s. 15.

³⁰ Ibidem, s. 16.

³¹ A. Brzezińska, L. Rycielska, *Tutoring jako czynnik rozwoju ucznia i nauczyciela*, [w:] *Tutoring w szkole między teorią a praktyką zmiany edukacyjnej*, (red.) M. Budzyńskiego, P. Czekerdy, J. Traczyńskiego, Z. Zalewskiego, A. Zembrzuskiej, Towarzystwo Edukacji Otwartej, Wrocław 2009, s. 27.

Anna Izabella Brzezińska oraz Ludmiła Rycielska wyróżniają *tutoring akademicki* oraz *rozwojowy*. Najważniejsza w tym podziale jest realizacja celów.

Tutoring akademicki skupia się przede wszystkim na rozróżnieniu kwestii zasadniczych od szczegółowych, istotą jest wskazanie problemów istotnych, które umożliwiają zrozumienie danego zakresu wiedzy. Uczniowie tworzą struktury wiedzy według własnych konstrukcji. Tutoring akademicki pozwala „nauczycielowi na budowanie wielu autorskich, indywidualnych wariantów szczegółowych projektów działania zgodnie z myślą, iż do tego samego celu wiedzie wiele różnych dróg”³². Natomiast tutoring rozwojowy wskazuje na rolę wartości w życiu jednostki, szczególnie odnosi się to do sytuacji trudnych. Zachęca do rozwiązywania problemów poprzez dyskusję oraz do samodzielnego myślenia, podejmowania działań, weryfikowania danych treści, aby dążyć do wyznaczonego celu. Zadanie zawsze musi być wykonane, ale trzeba mierzyć się z jego konsekwencjami³³.

Tutoring rozwojowy, jest to szansa dla tutora oraz podopiecznego. „Tutor dostarcza symulacji uczniowi do eksplorowania rzeczywistości, dostarcza mu wiedzy, to samo robi uczeń względem niego”³⁴. Tutor w tym przypadku odgrywa rolę mediatora pomiędzy środowiskiem, w którym żyje podopieczny, a także skupia się nad rozwojem możliwości ucznia. Tutor przystosowuje przestrzeń do spotkania oraz od początku wyznacza cele znane dla ucznia. Tutoring rozwojowy daje szansę na rozwijanie głównie wiedzy oraz umiejętności w zakresie wiedzy humanistycznej, komunikacyjnej, w zakresie integracji ze społeczeństwem oraz kompetencji obywatelskiej. Natomiast tutoring akademicki dotyczy różnych obszarów wiedzy oraz umiejętności³⁵. Tutoring akademicki opiera się na pogłębianiu wiedzy, budowaniu pasji poznawczej, skupianiu się na zagadnieniach z danego obszaru. Tutor z podopiecznym, aby cele zostały zrealizowane, musi przebrnąć przez cztery etapy. W tym zakresie ważnym aspektem jest poznanie podopiecznego, czyli spotkanie diagnostyczne, zebranie podstawowych informacji o uczniu (słabe i mocne strony, motywacja, cel, styl uczenia). Etap początkowy jest etapem kluczowym dla zrealizowania celu spotkań tutorskich. Na podstawie zebranych informacji tutor poznaje podopiecznego i umożliwia to dostosowanie

³² Ibidem, s. 27.

³³ Ibidem, s. 27.

³⁴ Ibidem, s. 26-27.

³⁵ Ibidem, s. 26-27.

realnych potrzeb oraz możliwości podopiecznego. Kolejnym krokiem jest wyznaczenie celów oraz zadań, oznacza to, że musi zostać wykonany projekt osiągnięć przygotowanych z podopiecznym. Tutor po tych etapach musi słuchać swojego ucznia zyskując autorytet, wymaga to od niego wysokich kompetencji coachingowych. Tutor w tym zakresie musi być doradcą, który inspiruje oraz wyznacza zadania, aby wspomóc proces realizacji wyznaczonych celów. Po tych etapach dochodzimy do realizacji, a więc wdrażania, monitorowania, dokonywania wcześniej wyznaczonych zadań oraz celów. Jest to motywowanie do dalszej pracy. Po zakończeniu, proces tutoringu należy podsumować w ramach wymiany informacji między studentem, a tutorem. Jest to moment ważny dla obydwu stron, ponieważ uczeń otrzymuje informację o osiągnięciach oraz postępach w realizacji celów, a dla tutora stanowi to ocenę jego pracy³⁶.

Przebrnięcie przez wszystkie etapy w sposób profesjonalny, aby osiągnąć i spełnić funkcję spotkań tutorskich jest bardzo skomplikowane, ponieważ trzeba, przejść jak widać powyżej, przez długofalowe procesy. Jednak po realizacji w sposób prawidłowy powyższej „drogi sukcesu” można spodziewać się efektów pracy już na etapach początkowych edukacji.

Piotr Czekiera definiuje metodę tutoringu jako indywidualną opiekę nad podopiecznym, która musi być oparta na relacji mistrz – uczeń. Wyróżnił oprócz tutoringu rozwojowego, tutoring naukowy³⁷. Tutoring naukowy charakteryzuje się pewnością ucznia w jakim kierunku chce podążać. Doskonale wie, jaka dziedzina zawodowa czy też naukowa budzi jego zainteresowania i pozwoli na dalszy rozwój. Ten rodzaj tutoringu zmusza podopiecznego do poszukiwania własnych mądrości, które uzyskujemy przez samodzielne, logiczne myślenie. Rola tutora nie polega tylko na przekazywaniu wiedzy, ale na odnalezieniu i kształtowaniu własnych wartości. Spędzanie czasu na spotkaniach tutorskich ma być przyjemnością, sprawiać satysfakcję oraz realizować wyznaczone cele. W tym zakresie jest to przeciwieństwo tutoringu rozwojowego³⁸.

Tutoring w literaturze jest postrzegany na różne sposoby. Autorzy, m.in. Adrianna Sarnat–Ciastko wymienia: tutoring rodzinny, tutoring szkolny, tutoring rówieśniczy³⁹.

³⁶ P. Czekiera, *Czym jest tutoring?*, [w:] P. Czekiera, B. Fingas, M. Szala (red.) *Tutoring*, Wydawnictwo Wolter Kulwers S.A., Warszawa 2015, s. 17.

³⁷ Ibidem, s. 20.

³⁸ Ibidem, s. 20.

³⁹ A. Sarnat-Ciastko, *Tutoring w polskiej szkole*, Wydawnictwo Difin, 2015, s. 110.

Tutoring rodzinny przekracza granice obszaru edukacji. Ma być on wsparciem dla rodziców oraz „budowaniem fundamentów” pod rozwój talentów dzieci. Ściśle w tym rodzaju tutoringu musi być nawiązana współpraca między środowiskiem szkolnym i rodzinnym⁴⁰. Rodzic przekazuje swoje spostrzeżenia na temat dziecka kadrze dydaktycznej i odwrotnie kadra dydaktyczna rodzicom. W placówkach tradycyjnych przeważnie to nauczyciel przekazuje istotne informacje o dziecku rodzicom i dokonuje „diagnozowania”, a nie działa to w odwrotną stronę. Osoba tutora ma za zadanie koordynować tę współpracę, aby była ona na jak najwyższym poziomie i spełniała zamierzone efekty. Spotkania tutora z rodzicami dotyczą kwestii wychowawczych dziecka i organizowane są przynajmniej trzy razy do roku. Rodzic oraz tutor wspólnie wypracowują etapy współpracy z dzieckiem. Przykład takiego modelu tutoringu stanowi Stowarzyszenie Wspierania Edukacji i Rodziny STERNIK⁴¹. Współpraca z rodzicami jest na bardzo wysokim poziomie. W założeniach modelu edukacyjnego STERNIKA ewidentnie na tutoring rodzinny wskazują słowa: „Rodzice są pierwszymi i najważniejszymi wychowawcami swoich dzieci, a szkoła jedynie pomaga im w pełnieniu tej roli. Rodzice mają niezbywalne prawo do wychowania swoich dzieci i ponoszą za nie odpowiedzialność. Rodzice wybierają w sposób odpowiedzialny placówkę edukacyjną, korzystając z przysługujących im praw. Zatem szkoła stanowi wychowawcze uzupełnienie rodziny, a nigdy nie jest jej substytutem. Podstawą dobrego wychowania jest to, by te dwa środowiska wychowawcze szły w jednym kierunku i były spójne pod względem wartości”⁴². Do Stowarzyszenia należą placówki różnych szczebli edukacyjnych od przedszkola do liceum ogólnokształcącego. Posiadają one specyficzne nazwy: *Strumienie* (przedszkole, szkoła podstawowa, liceum ogólnokształcące), *Żagle* (szkoła podstawowa i liceum ogólnokształcące), *Strumyk* (klub malucha i żłobek).

Podstawą do wychowania oraz kształcenia w wyżej wymienionych placówkach jest edukacja skierowana do konkretnej grupy osób. Każdy uczeń jest unikatową i wyjątkową osobą, która dużo może w życiu osiągnąć. Edukacja prowadzona w sposób spersonalizowany pozwala od lat najmłodszych rozwijać swoje możliwości, zdolności, podejmować świadome, odpowiedzialne decyzje.

⁴⁰ K. Pająk *Wybrane praktyki tutoringu w Polsce*, [w] *Tutoring młodych uchodźców*, publikacja elektroniczna, Warszawa 2012, s. 27.

⁴¹ www.sternik.edu.pl [dostęp: 12.12.2018].

⁴² *Ibidem*, [w:] *Model edukacyjny placówek* [dostęp: 12.12.2018].

Tutoring szkolny opiera się na regularnych spotkaniach tutorskich. Jest to ścisła współpraca między opiekunem, a uczniem. Oboje muszą sobie ufać i podchodzić do siebie z szacunkiem. Nauczyciel buduje autorytet między innymi poprzez przyjacielskie podejście. Relacja w systemie szkolnym polega na okazywaniu wzajemnego szacunku. Niestety indywidualne podejście nie jest możliwe, kiedy są liczne grupy. Dyrektor Merytoryczny Instytutu Tutoringu Szkolnego⁴³ Mariusz Budzyński w wywiadzie dla czasopisma „Zwierciadło” mówi: „Według naszego instytutu to indywidualna praca z uczniem, oparta na wzajemnym szacunku wynikającym z godności człowieka, na interakcyjności, czyli współpracy uczniów, nauczycieli i rodziców, oraz na transgresji, czyli nieustannym przekraczaniu własnych ograniczeń”⁴⁴. Proces tutoringu umożliwia budowanie relacji między tutorem (osoba przeważnie starsza) a podopiecznym, co daje możliwość wzajemnego uczenia się. Tutoring szkolny spełnia podstawowe zadanie: rozwija talenty dzieci w różnych dziedzinach, które niekoniecznie łączą się z typem i działalnością danej placówki⁴⁵. Tutor na indywidualnych spotkaniach ma możliwość bliższej współpracy z uczniem i lepszym poznaniem jego potencjału, dzięki tej metodzie może pokierować podopiecznym tak, aby nastąpił jego samorozwój. Osoba zdolna, utalentowana, mająca predyspozycje do wykonywania zawodu: malarz, rzeźbiarz, projektant, muzyk czy też sportowiec niekoniecznie musi kończyć szkoły artystyczne, sportowe. Rolą tutora w szkole, jak i poza nią nie jest tylko wspieranie talentów, ale także ma ona wpływ na zmniejszenie ryzyka występowania niepożądanych zachowań u dzieci, młodzieży oraz na indywidualne wsparcie i poziom przeprowadzonych dialogów z uczniem. Może przyczynić się do rekompensaty zainteresowań ze strony rodziców. Zawsze w sposób łatwiejszy można dotrzeć do ucznia i znaleźć odpowiednie metody pracy oraz jego mocne i słabe strony.

Ważną rolę w edukacji odrywa również tutoring rówieśniczy, ponieważ rozwój dzieci nie jest zależny tylko od nauczyciela, wychowawcy czy rodzica, ale także od grupy rówieśniczej. Wiedzy oraz umiejętności nie nabywa się tylko od osób starszych, ale także od ludzi, którzy nas otaczają. W pedagogice rozwojowej ważnym czynnikiem jest interakcja z grupą

⁴³ Więcej informacji na temat Instytutu Tutoringu Szkolnego dostępnych na stronie internetowej: www.instytuttutoringuszkolnego.pl.

⁴⁴ A. Gutek, *Jeżeli uczyć, to indywidualnie: Co to jest tutoring szkolny?* – wywiad w czasopiśmie www.zwierciadlo.pl, pub. 16.09.2018 r. [dostęp: 12.12.2018].

⁴⁵ A. Sarnat-Ciastko, op. cit., s. 25.

rówieśniczą. H. Rudolf Schaffer w swojej książce *Psychologia dziecka*, ukazuje jak ważna jest współpraca między dziećmi w grupie: „Poprzez czynną dyskusję i wymianę myśli oraz dzielenie się własnymi częściowymi i niepełnymi próbami patrzenia na problem, dojdą one w końcu do rozwiązania, do którego działając oddzielnie, nie doszłyby”⁴⁶. Dzieci wspólnie dochodzą do wniosków, planują działania i realizują zamierzony cel przy wsparciu rówieśników. Taka współpraca daje najlepszy efekt, gdy dzieci są na tym samym poziomie intelektualnym.

Tutoring rówieśniczy polega na dawaniu wskazówek, ukazywaniu nowych rzeczy, rozwijaniu kompetencji w uczniach mniej zdolnych. Uczniowie zdolni próbują uczniów „unieść” do swojego poziomu posiadanych umiejętności⁴⁷. Tutoring rówieśniczy jest idealną metodą, kiedy to dzieci dążą do poznawania świata, uczą się rozwiązywać problemy i przygotowują się do wkroczenia w dorosłe życie. Dzieci bardziej kompetentne wyzwalają w innych chęć samoistnego rozwoju i włączania logicznego myślenia do konstruowania, wspólnej zabawy czy też rozwiązywania konfliktów. Nauczyciel obserwujący dzieci już na etapie wczesnej edukacji może zauważyć jak niektóre dzieci kierują pracą innych, a nie tylko wydają polecenia, ale również dają wskazówki do ich rozwiązania. Nie blokujemy zachowań dzieci, jeżeli widzimy, że chcą one wyjść przed szereg i uczyć innych od siebie. Nauczyciel powinien monitorować taką sytuację, ale może tylko wesprzeć działania, a nie je zakończyć. Warto pamiętać o bardzo ważnej zasadzie, że najlepszy uczeń to ten, który zawsze jest aktywny, samodzielnie poszukujący rozwiązań, samodzielnie się kształcący⁴⁸.

Podsumowanie

Osoba tutora w XXI w. ukierunkowuje młodych ludzi do odnalezienia się w procesie ciągłych zmian. W życiu młodych osób powinna ona być wsparciem w samorozwoju. Czy współcześnie dzieci, młodzież posiadają takie wsparcie? Dzisiejszym tutorem może być nauczyciel, rodzic, rówieśnik, wolontariusz, starszy, bardziej kompetentny kolega. Jednak należy pamiętać,

⁴⁶ H. R. Schaffer, *Psychologia dziecka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2009, s. 139.

⁴⁷ M. Sławińska, *Tutoring rówieśniczy w edukacji, czyli jak uczniowie uczą się od siebie wzajemnie i co z tego wynika*. „Forum Oświatowe” 2015, 27(2), s. 44.

⁴⁸ Ibidem, s. 44-45.

że muszą być to osoby spełniające określone warunki. Ludziom z najbliższego otoczenia powinno zależeć na przekazywaniu wiedzy i doświadczeń życiowych podopiecznemu. Ludzie muszą poszukiwać celu w życiu i go realizować. W większości przypadków jednak potrzebują do tego rzetelnego wsparcia innych.

Tutor jest osobą, która chętnie wykonuje swoją pracę, ponieważ jest to jego pasja. W pewnym stopniu jest to również inspiracja, motywacja dla podopiecznego. Tutor jest dobrym przyjacielem, który darzy podopiecznego wielkim szacunkiem, potrafi go wysłuchać, a także rozwinąć jego talenty i wspólnie zaplanować realizację wyznaczonych celów. W Polsce tutorzy przygotowani są już od poziomu wczesnej edukacji.

Warto rozpocząć edukację tutorską, ponieważ jest to niezwykła metoda dydaktyczna, która ma skuteczne działanie w zakresie rozwoju talentów, potencjału, umiejętności i wiedzy uczniów oraz studentów. Ukazując w artykule różne rodzaje tutoringów, należy się zastanowić, czy mają one miejsce w dzisiejszej edukacji i realizują wskazane cele?

Analizowana literatura ukazuje, że tutoring jest to metoda dydaktyczna mająca wiele zalet, jest jednak procesem długotrwałym i tylko niektóre placówki mogą wprowadzić indywidualne nauczanie, ponieważ uzależnione jest to od wielu czynników. Należy pamiętać, że tutoring bezpośrednio realizuje zalecenia Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministerstwa Edukacji Narodowej odnośnie potrzeby podnoszenia jakości dydaktyki⁴⁹.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Brzezińska A., Rycielska L., *Tutoring jako czynnik rozwoju ucznia i nauczyciela*, [w:] *Tutoring w szkole między teorią a praktyką zmiany edukacyjnej*, Praca (red.) M. Budzyńskiego, P. Czekierdy, J. Traczyńskiego, Z. Zalewskiego, A. Zembruskiej, Towarzystwo Edukacji Otwartej, Wrocław 2009.

⁴⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej.

- [2] Budzyński M., Czekierda P., Traczyński J., Zalewski Z., Zembrzuska A., *Tutoring metoda zarządzania talentami, z praktyki tutoring akademickiego*, (red.) M. Budzyńskiego, P. Czekierdy, J. Traczyńskiego, Z. Zalewskiego, A. Zembrzuskiej, Towarzystwo Edukacji Otwartej, Wrocław 2009.
- [3] Czekiera P., *Czym jest tutoring?*, [w:] Czekiera P., Fingas B., Szala M. (red.), *Tutoring*, Wydawnictwo Wolter Kulwers S.A., Warszawa 2015.
- [4] Czekierda P., Budzyński M., Traczyński J., Zalewski Z., Zembrzuska A. (red.), *Tutoring w szkole między teorią a praktyka zmiany edukacyjnej*, Towarzystwo Edukacji Otwartej, Wrocław 2009.
- [5] Fijałkowski A., *Z dziejów myślenia o tutoring – krótki zarys historii indywidualnego kształcenia i wychowania*, Kwartalnik Pedagogiczny nr 2 (212), 2009.
- [6] Frankl Viktor E., *Człowiek w poszukiwaniu sensu*, Wydawnictwo Czarna Owca, Warszawa 2009.
- [7] Gutek A., *Jeżeli uczyć, to indywidualnie: Co to jest tutoring szkolny?* – wywiad w czasopiśmie www.zwierciadło.pl, pub. 16.09.2018.
- [8] Hłobił A., *Działalność szkoły we wspomaganii rozwoju ucznia zdolnego*, Impuls, Kraków 2010.
- [9] Klus-Stańska D., *Dezintegracja tożsamości i wiedzy jako proces i efekt edukacji wczesnoszkolnej*, [w:] (red.) D. Klus-Stańska, *(Anty)edukacja wczesnoszkolna*.
- [10] Kwieciński Z., *Edukacja jako wartość odzyskiwana wspólnie*, Edukacja 1991, nr 1.
- [11] Milerski B., Śliwerski B., *PWN Leksykon, Pedagogika*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
- [12] Okoń W., *Nowy Słownik Pedagogiczny PWN*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2001.
- [13] Okoń W., *Nowy Słownik Pedagogiczny*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2004.
- [14] Okoń W., *Słownik Pedagogiczny PWN*, Warszawa 1987.
- [15] Pająk K., *Wybrane praktyki tutoring w Polsce*, [w:] *Tutoring młodych uchodźców, publikacja elektroniczna*, Warszawa 2012.
- [16] Pełczyński Z., *Tutoring wart zachodu. Z doświadczeń tutora oksfordzkiego*, [w:] *Tutoring w poszukiwaniu metody kształcenia liderów*, Warszawa 2006.
- [17] Piegowska R., Wójcik M. B., *Zarządzanie sobą. Książka o działaniu, myśleniu i odczuwaniu*, Warszawa 2008.

- [18] Salcher A., *Utalentowany uczeń i jego wrogowie*, Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, Rzeszów 2009.
- [19] Sarnat-Ciastko A., *Tutoring w polskiej szkole*, Wydawnictwo Difin, 2015.
- [20] Schaffer H. R., *Psychologia dziecka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.
- [21] Sławińska M., *Tutoring rówieśniczy w edukacji, czyli jak uczniowie uczą się od siebie wzajemnie i co z tego wynika.* „Forum Oświatowe” 2015, 27(2).

Dokumenty:

- [22] *Rozporządzenie Ministerstwa Edukacji Narodowej z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i przedszkoli.*
- [23] *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej.*

Źródła internetowe:

- [24] www.zwierciadło.pl
- [25] www.sternik.edu.pl
- [26] www.cw.edu.pl
- [27] www.instytuttutoringuszkolnego.pl
- [28] www.timeshighereducation.com

TUTORING W EDUKACJI

STRESZCZENIE

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie metody tutoring w współczesnej edukacji. W pierwszej części artykułu autorka skupiła się na wyjaśnieniu podstawowych pojęć związanych z tematem pracy odwołując się do literatury przedmiotu.

Edukacja jest to proces przechodzący ciągle zmiany ze względu na postęp technologiczny oraz naukowy. Ważne w pracy nauczyciela są metody, które rozwijają kompetencję, umiejętności oraz rozwój talentów.

We współczesnej edukacji od najmłodszych lat podkreśla się znaczenie indywidualnego nauczania. Nauczyciel musi dążyć do rozwoju potencjału swoich podopiecznych, a powinno być, to poprzedzone znajomością ich mocnych i słabych stron.

Jedną z metod indywidualnego podejścia do ucznia, które swoje źródła ma już w początkach starożytności jest metoda tutoringu, która ukazuje jak ważna jest relacja pomiędzy wychowawcą/nauczycielem, a wychowankiem/ucznikiem. Praca ukazuje znaczenie metody tutoringu w edukacji.

Słowa kluczowe:

tutoring, edukacja, metoda, tutor, spotkania tutorskie, uczeń, tutoring akademicki, tutoring rozwojowy, tutoring rówieśniczy, rozwój, talent, samorozwój.